

A. Nowak, A. Rutkowski, P. Sokół – Wydział Zarządzania Uniwersytetu Warszawskiego.

Wiadomo, że podatki stanowią zasadniczy element klimatu warunkującego powstawanie i rozwój małych przedsiębiorstw. Wysoka stopa podatkowa w przypadku opodatkowania bezpośredniego np. dochodów znacznie ogranicza zainteresowanie inwestowaniem w drobne przedsiębiorstwa. Natomiast niska stopa podatkowa ożywia inwestowanie w tym sektorze i wpływa na podniesienie dochodów budżetowych państwa z tytułu podatków w okresach następnych.

Organy podatkowe reprezentujące fiskus mogą wykorzystywać różne instrumenty ułatwiające powstawanie, a następnie rozwój małych i średnich przedsiębiorstw. Instrumenty te powinny mieć jednak charakter systemowy wynikający z odpowiednich aktów ustawodawczych. Niedopuszczalne jest natomiast stosowanie instrumen-

Chodzi tu przede wszystkim o pomoc w momencie rozpoczęcia działalności. Małe przedsiębiorstwa dysponują ograniczonym kapitałem, a ich start w działalności gospodarczej wiąże się ze zwiększonym wysiłkiem finansowym (koszty rozruchu). Dodatkowym argumentem przemawiającym za takim rozwiązaniem jest mała płynność finansowa przedsiębiorstw w momencie ich powstawania.

Zwolnienia podatkowe (wakacje podatkowe) mogą odgrywać istotną rolę.

Dotyczyć one mogą pewnego okresu liczonego od momentu rozpoczęcia działalności przez małe przedsiębiorstwa. Jest to zwykle okres wynoszący od kilku miesięcy do kilku lat. Zwolnienia te, wynikające z odpowiednich ustaw podatkowych, przyznawane byłyby przez urzędy skarbowe. Zwolnienia te mogłyby dotyczyć różnych form

i przedmiotowo (np. na określone rodzaje działalności).

Zbliżony do zwolnienia jest kredyt podatkowy, który oznacza jedynie przesunięcie zapłaty podatków w czasie. Kredyt podatkowy przyznawany przez urząd skarbowy jest udzieleniem pożyczki na spłatę zobowiązań podatkowych. Oznacza to w praktyce, że małe przedsiębiorstwo przez pierwszy okres swojej działalności (liczony od momentu rozruchu, a wynoszący kilka miesięcy) nie płaci podatków. Dotyczy to różnych form podatków. Kwota należnych do zapłacenia podatków w początkowym okresie funkcjonowania firmy byłaby właśnie owym kredytem podatkowym. Kredyt należałoby spłacać po ustalonych okresach karencji liczonych od upłynięcia terminu, na który udzielony został kredyt podatkowy. Spłata ta powinna być dokonywana w określonych ratach. Oprocentowanie kredytu podatkowego powin-

**Alojzy Nowak
Andrzej Rutkowski
Piotr Sokół**

Podatki a małe przedsiębiorstwa

tów uznaniowych. Wyjątkiem może być tu sytuacja, kiedy prawodawcą podatków jest gmina – dotyczy to w głównej mierze podatków komunalnych.

Aktualny system podatkowy w Polsce jest niesłychanie skomplikowany.

Jest to zwłaszcza widoczne w przypadku opodatkowania dochodów, kiedy to forma zastosowanego podatku zależy od własności podmiotu gospodarczego (uspołecznionego, a także od rodzaju działalności (produkcja przemysłowa i rolnicza, handel i usługi). Zmiany mające nastąpić w latach 1991-1992 zakładają rozróżnienie opodatkowania dochodów osób prawnych i fizycznych. Ten rodzaj klasyfikacji podatków bezpośrednich powszechnie występuje w państwach o gospodarce rynkowej, oczywiście obok podatków pośrednich (np. VAT).

Należy wyraźnie zaznaczyć, że – w przypadku drobnych przedsiębiorstw – możliwości finansowej pomocy w zakresie płaconych podatków nie powinny dotyczyć obniżenia obowiązujących stawek podatkowych. Mogą być one natomiast związane ze zwolnieniami, wyłączeniami oraz odroczeniami zobowiązań podatkowych.

należności podatkowych. Wydaje się, że najwłaściwsze byłoby stosowanie go w odniesieniu do podatków bezpośrednich, tj. przede wszystkim dochodowych. Zwolnienie to jest więc umorzeniem zobowiązań podatkowych w początkowym okresie funkcjonowania firmy i w efekcie stanowi subwencję. W decyzji dotyczącej zwolnienia konieczne jest umieszczenie warunku zakładającego zwrot podatku należnego w okresie początkowym w razie zaniechania przez firmę działalności po upłynięciu okresu, na który udzielono zwolnienia.

Można także przyjąć, że po zakończeniu okresu, na który małe przedsiębiorstwo uzyskało zwolnienie podatkowe, w następnym okresie – zwykle kilkuletnim – pobierane podatki będą o odpowiedni procent niższe od obowiązującego poziomu. Przykładem są tu rozwiązania francuskie.

Małe przedsiębiorstwa we Francji przez trzy lata są zwolnione z płacenia podatku dochodowego, a przez następne dwa lata opłacają 25% należnego podatku.

Zwolnienia mogą przybierać także różne formy, na przykład być przyznawane podmiotowo (np. spółkom)

no być skorelowane ze stopą kredytu refinansowanego w NBP. W wyjątkowych wypadkach można by było w ogóle zrezygnować z oprocentowania. Kredyt podatkowy nie spłacony w terminie należy traktować jako zaległości podatkowe.

Kolejnym rodzajem pomocy finansowej są ułatwienia podatkowe, mające na celu zgromadzenie kapitału niezbędnego do uruchomienia prywatnych przedsiębiorstw.

Ułatwienia te mogłyby dotyczyć np. osób, których źródłem dochodów są wynagrodzenia z tytułu umowy o pracę. Osoby te powinny złożyć w odpowiednich urzędach skarbowych deklaracje o chęci rozpoczęcia działalności na własny rachunek. Następnie osoby takie mogłyby zakładać specjalne konta bankowe, na które będą przelewać np. 20% swego dochodu. Kwota ta traktowana jako swoistego rodzaju depozyt byłaby nie opodatkowana. Istotnym warunkiem, jaki można w tym przypadku postawić przed przyszłym drobnym producentem czy usługodawcą, jest jego wiek (np. do 40 lat). Rozwiązania o podobnym charakterze funkcjonują w Danii.

Inną formą pomocy finansowej mo-

Ewa Synowiec

Od Europejskiego Systemu Walutowego do unii monetarnej (II)

E. Synowiec – Instytut Konunktury i Cen Handlu Zagranicznego.

Tworzenie jednolitego rynku wewnętrznego we Wspólnocie Europejskiej (WE), które zakończy się prawdopodobnie zgodnie z terminem określonym przez Jednolity Akt Europejski 31 grudnia 1992 r., implikuje konieczność podjęcia kolejnych działań prowadzących do wyższej formy integracji, jaką jest unia gospodarcza i monetarna. Nie ulega bowiem wątpliwości, że tylko jednolity rynek może wyeliminować wysokie koszty związane z barierami w przepływie towarów, usług, ludności i kapitału i tylko unia monetarna będzie w stanie usunąć koszty powstające w związku z walutowymi transakcjami wymiennymi między krajami członkowskimi Wspólnot.

Koszty ponoszone przez firmy handlowe lub przez osoby prywatne, które dokonują tych transakcji za pośrednictwem banków, wahają się w granicach od 0,1%, dla bardzo dużych transakcji i uprzywilejowanych klientów banku, do nawet 12% dla małych transakcji. Międzynarodowe transfery bankowe zajmują we Wspólnocie średnio pięć dni. Minimalna opłata przy realizacji euroczeku o wartości 150 ECU wynosi około 2,7% jego wartości, a czasem osiąga nawet 7%. W USA realizacja czeku zajmuje dwa dni i kosztuje pięć centów.

Ogólnie rzecz biorąc koszty związane z wymianą walut wewnątrz Wspólnoty w ciągu roku kształtują się na poziomie blisko 15 mld ECU i stanowią ponad 5% dochodów netto sektora bankowego. Należy dodać do tego ponoszone przez przedsiębiorstwa koszty związane z koniecznością dodatkowych przeliczeń i księgowania. Szacuje się je na około 0,4% wartości dodanej firm uczestniczących w handlu wewnątrz wspólnoty.

Unia gospodarcza i monetarna miałyby oznaczać całkowicie swobodny przepływ osób, towarów, usług i kapitału przy w pełni ustabilizowanych kursach walutowych, a w końcowym etapie przy użyciu jednej wspólnej waluty. Towarzyszyć temu będzie wspólna polityka pieniężna i spójna polityka gospodarcza (szczególnie fiskalna) krajów członkowskich Wspólnoty, nastawiona na utrzymanie stabilności cen, wysokiego poziomu zatrudnienia, równowagi budżetów, bilansów płatniczych i zrównoważonego wzrostu gospodarczego.

Na spotkaniu Rady Europejskiej w Strasburgu w grudniu 1989 r. państwa członkowskie Wspólnoty opowiedziały się w większości za zorganizowaniem międzynarodowej konferencji w celu określenia kolejnych etapów tworzenia unii gospodarczej i monetarnej. Decyzję tę podjęto po zapoznaniu się ze sporządzonym na ten temat raportem komitetu

pod przewodnictwem Jacquesa Delorsa.

W październiku 1990 r. na spotkaniu Rady Europejskiej w Rzymie

szefowie państw i rządów jedenastu krajów członkowskich WE (z wyjątkiem W. Brytanii) zaakceptowali ogólny, trzyetapowy projekt dochodzenia do unii.

Konferencja międzynarodowa (która rozpoczęła się w grudniu ubiegłego roku i obejmie kilka kolejnych spotkań) ma opracować konieczne poprawki i uzupełnienia do Traktatu Rzymskiego powołującego Europejską Wspólnotę Gospodarczą – EWG. Poprawki te staną się podstawą prawną przyszłej unii gospodarczej i monetarnej. Decyzje o poprawkach będą musiały być podjęte jednomyślnie (zgodnie z art. 236 Traktatu Rzymskiego), a następnie ratyfikowane przez parlamenty narodowe. Trzeba bowiem pamiętać, że utworzenie unii pociągnie za sobą przekazanie ważnych kompetencji narodowych z zakresu polityki pieniężnej i gospodarczej na szczebel Wspólnoty, a to wymaga podstawy prawnej najwyższej rangi.

Unia gospodarcza i monetarna wg raportu Delorsa to dwie części składowe jednej całości, dlatego też powinny być realizowane równolegle, o czym warto pa-

PODATKI A MAŁE PRZEDSIĘBIORSTWA

głyby być ulgi podatkowe dla dostawców kapitału. Dotyczyć to może nowych akcjonariuszy, jeśli małe przedsiębiorstwo funkcjonuje w postaci spółki akcyjnej (jest to sytuacja bardzo rzadka).

Po nabyciu akcji nowego przedsiębiorstwa (czyli po praktycznym ustanowieniu partycypacji w kapitale akcyjnym) ich posiadacz przez okres na przykład trzech lat nie opłaca podatku od dochodów z kapitału, jakim są nabyte akcje. Można tu też wprowadzić zasadę, że jeśli nabycie akcji nastąpiło ze środków uzyskanych z tytułu pożyczki udzielonej przez licencjonowany bank komercyjny, wówczas odsetki mogłyby być pomniejszane o należny podatek.

Wydaje się, że poza omówionymi wyżej rozwiązaniami dotyczącymi po-

datków w okresie powstawania małych przedsiębiorstw, urzędy skarbowe mogłyby stosować ułatwienia sprzyjające rozwojowi małych przedsiębiorstw. Szczególną rolę mogłyby odgrywać tutaj kredyty podatkowe. Technika ich udzielania jest zbliżona do kredytów podatkowych dotyczących etapu powstawania drobnych przedsiębiorstw. Jednakże w przypadku kredytów podatkowych na cele rozwojowe okres, na który zostają one udzielone, mógłby być dłuższy, tzn. wynoszący od kilku lat i obejmujący czas, w którym nastąpi realizacja przedsięwzięcia rozwojowego.

Wysokość udzielonego kredytu podatkowego powinna być uzależniona od okresu użytkowania inwestycji i środków trwałych przeznaczonych na dany cel rozwojowy oraz od

liczby nowych miejsc pracy.

W okresie rozwoju małego przedsiębiorstwa należy wyłączyć spod obciążenia podatkiem dochodowym wydatki na inwestycje i środki trwałe. Oznaczałoby to, że od kwoty osiągniętego w roku podatkowym dochodu należy odjąć wszystkie poniesione w tym okresie wydatki inwestycyjne.

Dopiero tak obliczony dochód stanowiłby podstawę do określenia podatku dochodowego. Wydaje się, że takie rozwiązanie będzie miało istotny wpływ na uruchomienie długofalowych działań inwestycyjnych. Konieczne jest jednak wskazanie, że wydatki inwestycyjne powinny być związane z działalnością produkcyjną, handlową i usługową małego przedsiębiorstwa.

A. Nowak, A. Rutkowski, P. Sokół